

Küsimustele vastab Kadrina Hariduse Seltsi kauaaegne (1909-1936) juha-tuse esimees **Aleksander Krimm** (1868-1942) Abiks võttes arhiiviühiku nr. 59 „Kadrina Hariduse Seltsi Kooli nõukogu protokollid 1910-1927” on see täna, kooli 100. sünnipäeva künnisel, võimalik. Et tollaegne kõne- ja kirjapruuk kentsakas ei tunduks, püüdkem ka end mõtetes sellesse aega sobitada

Niisiis, hr Krimm, mis see koolinõukogu XX sajandi alguse Kadrinas õieti oli?

Kadrina Eesti Hariduse Seltsi Kooli=nõukogu korraldus.

§ 1. K.E.H.Si Kooli=nõukogu ülesanne on nimetatud seltsi ja lastewane-mate asemikuna seltsi=kooli õpetuse andmise ja kasvatuse, tema asja-ajamise ja majapidamise korraldamisest osa võtta ja selle kohta kooli-juhatajale ja kooliõpetajatele juhtivaid määrusi välja töötada.

§ 2. Kooli=nõukogul on 7 liiget: 3 seltsi kooliõpetajate ja neli teist seltsi liiget. Nõukogu liikmed walitakse seltsi üleüldisel koosolekul seltsis maksma walimise korra järele, kus juures Si esimees ehk tema asemik ja Si kassa-hoidja ehk tema abi ameti poolest nõukogu liikmed; kaks liiget walitakse laste wanemate seast ja kaks liiget seltsi kooliõpetajate seast. Pääle selle on koolijuhataja ameti poolest Kooli=nõukogu liige.

§ 3. Kooli=nõukogu liikmetel on õigus õpetust seltsi koolis päält kuulata ja kooli asjaajamisega ennast tutvustada. Selle juures tähelepannud puudused ja wead kantakse nõukogu istumisel ette, mille kohta siis otsused tehtakse. On koolis sihiandwaid uuendusi ja muudatusi tarwis, siis toob nõukogu küsimuse Si eestseisuse kaudu üleüldise koosoleku ette, kes põhjus-mõttelikke otsusid teeb.

§ 4. Kooli=nõukogu otsustab Si üleüldise koosoleku poolt üles seatud juht-mõtete järele käies kooli=õpetusesse ja kasvatuse=wiisidesse puutuwad põhjused mõttelikud küsimused, määrab kooli=õpeplaanid ja õpekawad, mille üle ta lähemale Si üleüldisele koosolekule seltsi eestseisuse nõusolemisel aru annab.

§ 5. Kooli=nõukogu teeb kooliõpetajate walimise eeltööd ja määrab nende palgad ja paneb nad lõpuliikude otsustamiseks Si eestseisusele ette. Kooli-õpetajate süüdistuse asjad lähewad edasi kaebuse teel Si eestseisuse ja nõu-kogu ühisele koosolekule lõpuliikude otsustamiseks.

§ 6. Kooli=nõukogu võtab kooli maksud wastu, walwab koolimaja, kooli-ruumide seisukorra üle ja võtab nende juures tarwilisi muudatusi ja pa-randusi ette. Suurte ümberehituste ja paranduste asi otsustatakse Koo-li=nõukogu ettepanekul Si eestseisuse koosolekul.

§ 7. Iga õpeaasta lõpul waatab Kooli=nõukogu kõik kooli inventari nime-kirjad ja majapidamise raamatud läbi, et näha, kas kõik warandus alles on ja kas midagi rikutud või ära häwitatud on. Kui mõned asjad puuduwad, või rikke on läinud, siis tuleb kindlaks teha, kas keegi neid mitte välja maksma ei pea, või tulewad nad nimekirjast, kui ära kulunud ehk ilma kel-legi süüta kaduma läinud asjad maha kustutada.

§ 8. Kooli=nõukogu jaotab koolile antawad abinõud õpilaste wahel ja määrab neile lubatawad priikohad koolis ära.

§ 9. Kõik läbikäimine kooliga sünnib Kooli=nõukogu kaudu.

§ 10. Kooli=nõukogu juhataja on Si esimees, teised liikmed jaotawad oma keskel ametid ära ja töötawad oma kodu korra ja asjaajamise wiisi välja.

Teil oli koosolek 17. detsembril 1909. Kes olid kohal ja mida arutati?

Koosolekust võtsiwad osa järgmised K.E.H.Si Koolinõukogu liikmed: A.Krimm, õp. Joh. Luther,

M.Lemnits, Schwabenfeldt ja kooliõp. J.Laur, E.Õunapuu ja M.Luts.

Tähtsamaks päewakorra punktiks oli lastewanematele teada-andmine, et peakoosoleku otsuse järele 22. nov. 1909. aast. nendel õpi-lastel, kelle wanemad mitte Si liikmed ei ole, kooliraha kahe rubla wõrra kõrgendatud on. Tehti otsuseks kirjateel igale vanemale seda teatada ja ühtlasi soowi awaldada, et lastewanemad Si liikmeks astuksiwad. Teadete laialisaatmine kirjateel jäeti M. Lutsu hooleks. Kooliraha wastuwõtjaks määrati koolijuhataja. Pärast wiimast maksu tähtaega nõuab aga Kooli-nõukogu maksud õpetuse eest sisse. Õp. Joh. Luther soowib, et kooli-juhataja wahete wahel koolielust seletust annaks. Selle järele kirjeldab koo-lijuhataja koolielu ja pakub pilti koolitööst päewa jooksul. Lõpuks awaldati soowi, et kooli õpetajad igatiüks oma tundides tarwis olewate õpeabinõude kohta nimekirjad kokku säeks, et siis wõimalust mööda rohkem tarwilisi abinõusid kordkorralt muretseda wõiks.

Teada on ju, et mis liigub, see kulub ja mis klaasist, see läheb katki.

Koosolek 4. juunil 1910. /.../ Waadati kooli inwentar ja õpeabinõud läbi. Puuduwad tindiklaasid saiwad inwentari raamatust maha kustutatud. /.../ Otsustati: 1) pood klassiks ümberehitada, 2) kooliõpetajanna tuba korda seada, 3) köök lubjata, 5) laste kööki uus pliit ehitada, 6) ahjud, ukсед, aknad, trepid j.n.e. läbiwaadata ja parandada. /.../ ... koolilaste nõukogu, mille ülesanne oleks korrapidamise ja puhtuse üle walwata. Soowitati sellega katsed teha. Hra Laur pandis M. Lutsu palwe ette, et temale uus korter saaks muretsatud. Nõukogu oli nõuta ja otsustas asja eestseisusele ette panna.

Ega nõutav kooliraha olnud kaugeltki kõigile peredele taskukohane?

Koosolek 19. oktobri k.p. 1911. a. /.../ Kooliraha alandamise kohta oliwad Leopold Raamat ja Roman Reinmann palwekirjad toonud. Nõukogu otsustas palujatele kummalegi pool kooliraha maha jätta. Lastewanematele, kellel oma laste eest kooliraha maksmata, otsustati meeldetuletuse tähed kodusse järele saata

Eks argiseid probleeme jagus, kas oli ka rõõmustavat, näiteks raamatukogu täienemine?

Koosolek küünlakuu 16=dal päewal 1912. a. /.../ 3. Et meie kooli=laudade istmed ilma seljatugedeta on, siis otsustati eestseisusele ette panna, et kaheksale wiimsetele laudadele seljatoed saaksiwad muretsatud. 4. Koolijuhataja teadustas, et koolile on neli raamatut 5 rbl. 58 kop. eest oste-tud; pääle selle on kooliõpilased oma heftide konto %-dest 12 raamatut 6 rbl. 50 kop. wäärtuses ja tänawuse aastakäigu "Прупода и люди" (7 rbl.) kooli raamatukogule kinkinud; ka mõne eraisiku poolt olla raamatuid ja ajalehtede kaasaandeid kooli raamatukogule annetatud. Nõukogu otsustas kinkijaid tänada, kingitud asjad nimekirja sisse kanda ja nelja ostetud raamatut hinda 5 rbl. 58 kop. Eestseisuselt wälja maksta paluda. 5. Et poislaste köögi pliidi pääl tõmbetoru puudub, mis auru ja suitsu wälja wiiks, siis otsustati Eestseisuselt paluda wõimalikult ruttu seda tõmbetoru teha lasta.

Kas füüsilisest tööst, näiteks aiatööst, olid lapsed huvitatud?

Koosolek 18. aprili kuu päewal 1912. Kokku oliwad tulnud õp. hra Luther ja kooliõpetajad Kents, Liima ja Tapfer. Läbirääkimistele tuliwad järg-mised asjad: /.../ 2. Et Seltsi poolt tänawu kewadel on aiatöö kursused kawatsetud ära pidada ja nendest kursustest ka kooli kaswandikkudele lubatud osa wõtta, siis otsustas Nõukogu Seltsi Eestseisust paluda koolile järgmised aiatöö riistad muretseda: a 4 raudlabidat, b üks mullakaewamise hark (sõre labidas), c kaks raudreha, d üks

aedniku saag, e ühed põesa-käärid, f ühed oksakäärid, g jalgteede puhastamise labidas, h mulla kärri. 3. Hoovi ja aiateede pääle otsustati Eestseisust paluda pool kubiksülda liiwa lasta wedada. /.../

Kas nõukogul oli otsustav sõna öelda ka õppetundide planeerimisel?

Koosolek 9. sept. 1912.a. Kokku oliwad tulnud herrad J.Luther, Krimm, Plug, Kents, Teenberg, Pedisson ja neiu Tapfer. /.../ 5. Kooliõpetajate ettepanek, wenekeele tundide arwu I klassis ja ajaloo tundide arwu III ja II klassis ühe tunni wõrra nädalas suurendada, wõetakse wastu. 6. Kooli-õpetajate poolt ettepanud tuniplaan wõetakse muutmata wastu.

Kas sõnakuulmatult käituvaid õpilasi leidis koolis juba selle algusaegadest peale?

Koosolek 11. dets. 1912.a. /.../ 4. Tuleb harutusele III klassi õpilase Leo-pold Raamati asi. L.Raamat astus K.H.S. kooli 1910. aasta sügisel. Ta pi-das ennast kahe esimese õpeaasta jooksul enam-wähem korralikult ülewal ja awaldas õppimises häid waimuandeid. Seda, niisamuti ka tema wane-mate waranduslist seisukohta silmas pidades, kergendas nõukogu Raamati kooliskäimist koolimaksu alandamisega. Käesolewa õpeaasta esimese wee-randi jooksul oli Raamati õppimine ja korralikkus täitsa eeskujuline. Nõukogu usaldas Raamatut ja otsustas temale kuni jõuluni kooliraha ära jätta, kuna ta puud peab tooma. Kuid selle peale muutus asi ootamata. Ju-ba märgati Raamatut mitmesugustes wallatustes ja kelmustes, mida ta osalt üksi, osalt ka teisi organiseerides, toime pani. Kooliõpetajate ees salgab ta asja maha, awaldab jonnakust, wastab küsimiste peale kõrgilt, üleüldse, kaldub teatawa kooli õpilase seisukohast kõrwale. See on kõik vähemal mõõdul. Raamat ei jää sellega rahule, ta astub weelgi edasi. Laupäewal 10. nowembril meelitab ta mõned teised õpilased, nende seas ka kolm tütarlast, oma nõusse ja läheb ilma kooliõpetajate teadmata Udriki koolimajasse. Asi tuleb awalikuks. Nähtawasti õpetas Raamat tütarlapse oma kaitseks wale-tama, nagu see ülekuulamisel ilmsiks tuli. Õpilased annawad ajalehte wäl-ja, kus nende omawahelisi küsimusi harutatakse. Raamat on laste poolt peatoimetajaks walitud. Tema tarwitab teiste usaldust sellega kurjasti, et ta laste omawahelised küsimused kõrwale jätab ja oma kaswatajatele, see on kooliõpetajatele, õpetust jagama hakkab. Wiimaks tuleb ta lausa walega wälja, mis kooliõpetajate peale sihitud. Et Raamat seltsi usaldust on kur-jasti tarwitanud, muudab nõukogu oma endise otsuse ümber, see on, Raa-matil saab abiraha ära wõetud. Peale selle peab ta awalikult tunnistama, et ta on waletanud, ja andeks paluma.

Kas toodi nõukogu ette ka kõige proosalisemaid probleeme?

Koosolek märtsikuu 5. päewal 1913.a. /.../ 4. Et seltsil mitte sauna ei ole, siis on hra Fels oma sauna kooliõp tarwitada lubanud, kuna aga puud küt-miseks seltsi omad peawad olema. Koosolek on sellega nõus. /.../ Hra Pflug teatab, et rahwa seas olla jutud liikumas, nagu peetaks kooliwalitsuse poolt tütarlaste magamise toas akent ööseti lahti, mille läbi mõned lapsed olla haigeks jäänud, nagu H.Orn, ja soowib selle kohta seletust. Neiu Tapfer tähendab, et nendel juttudel mingit põhjendust pole. Korra olnud ma-gamise=tuba "higi=haisu" täis, mille peale tema lapsed teki alla lasknud minna ja akna lahti teinud

Kas võimlemise vajalikkusest tervise huvides hakati aru saama?

Koosolek 12. sept. 1913.a. /.../ Kas ei saaks ka tütarlastele gümnaastika tun-disi sisse seada, mis terwishoidlisest seisukohast tingimata tarwilik on. Neiu Tapfer toonitab selle wastu, et siis pidada

käsitöö tundisid gümnaastika arwel kärpima. Teiseks ei olla ka kohast ruumi, kuna sellel ajal poisid saa-lis gümnaastika harjutusi teewad. Teiselt poolt leitakse, et ka klassis sellega toime saab, olgugi ruum kitsas. Kümme minutit järjekindlat gümnaastikat on juba küllalt, nii et see tunni otsast suurt midagi maha ei võta. Kooliõpetaja Pedisson soovitab lastele jalapalli osta./.../

Koosolek 4. Weebruari 1914.a. /.../ 2. Seltsi arwel on lastele 6 kroketi kera teha lastud - a 25 kop, kuna haamid lapsed ise valmistasiwad. Mänguplatsiks on talwel seltsi pidusaal. Jalgpall on laste ja gümnaastika=kooliõpetaja ühisel jõul ostetud. Mängu takistab sellekohase platsi puudus. Laste mänguplats aias on selleks liiga weikene. Mõtete wahetusel selgub, et kooli ligidal sarnast platsi ei leidugi, olgu wast siis, kui otsekohe selleks põldu tarwitada, mis jällegi suuremat rahalist kulu nõuab. /.../

Kas koolinõukogu pidi kehtivate seadustega kursis olema?

Koosolek 7. jaanuaril 1915.a. Koosolekule oliwad ilmunud hrad Krimm, Siiak, Kents, Pedisson, Luik ja Fels. Päewakorras oli kooli põhjuskirja ümbermuutmine. Koosolek tegi otsuseks põhjuskirja selles mõttes muuta, et uue erakoolide seadusega kokkukõlasse wiia. Otsustati: põhjuskirja tütar-laste wanaduse määr üles võtta, ettewalmistuse klass awada ja kooli juures ühiselu maja awada. Põhjuskirja väljatõõtamine ehk täiendamine jäeti kooliõpetajate hoolde. Lõpu termin oleks peakoosoleku päewaks walmis.

Tiiu Uusküla

MTÜ Kadrina Keskkooli Vilistlaskogu